

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies nonus et decimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1925

IV. Vita Et Educatio S. Theodori

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72556)

A μετακαλεσάμενοι, τὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῖς, ὡς ἤκουσεν, ἐπισκεῖσθαι· κἀκείνους ἀκριβῶς φυλάξαι τὰ κελευσθέντα. Πέρας οὖν ἤδη τῆς ἑβδομάδος ἐχούσης, ἐπεὶ ὁ τύραννος ἔγνω εἰς οὐδὲν¹ τὰ τῆς ἐπινοίας χωρήσαντα, ἐξαιρεθῆναι μὲν τῆς ἀγορᾶς τὰ μειωσμένα βρώματα, προτεθῆναι δὲ τὰ συνήθη πάλιν² προστάττει, πολλὸν ἐκείνους γέλωτα τῆς ἀποτυχίας ὀφλήσας, ὡσπερ ἄρα καὶ ἦν ἄξιον. Ἐκ τούτου τί συνέβαινεν; ἐκείνους μὲν ἀθυμίας πάσης πληρωθῆναι καὶ σκυθρωπότους, τοὺς δὲ τῆς αὐτοῦ ἐνέδρας αἰσθημένους χριστιανούς καὶ κρείττους ὀφ-

θέντας αὐτοὺς³ τῇ βοηθείᾳ τοῦ μάρτυρος, ὡς⁴ κηδεμόνι τὴν σωτηρίαν λογιζομένους πάνδημον αὐτῷ συστήσασθαι τὴν πανήγυριν· καὶ οὕτως ἐπικρατῆσαι ἄχρι καὶ τήμερον δι' ἔτους ἡμᾶς τὴν καλὴν ταύτην ἑορτὴν⁵ ἐκτελεῖν οἷα σωτήρι τῷ μάρτυρι κατὰ τὴν ἑκτην ἡμέραν τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν, ἐνχαριστήρια ἑορτάζοντας εἰς δόξαν τοῦ τοῖς αὐτοῦ μέλεσιν ἐνδοξασθέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ πρόκειται πᾶσα⁶ δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις⁷ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· ἀμήν.

PASSIO II
Usus edendi colyba perseverat.

16. — ¹ αὐτῷ add. N 1, 2. — ² προστεθῆναι πάλιν δὲ τὰ συνήθη N 1. — ³ αὐτῆς N 1. — ⁴ καὶ M 3. — ⁵ ἑορτὴν ταύτην N 2. — ⁶ om. M 2. — ⁷ σὺν τῷ ἀνάρχω πατρὶ καὶ τῷ ζῳοποι (sic) πνεύματι add. M 3.

IV. VITA ET EDUCATIO S. THEODORI

E codicibus bibl. Nationalis Parisiensis 499 (= 1), bibl. Angelicæ 81 (= 2), bibl. Querinianae A. 3. III (= 3), bibl. Bodleianæ Barocc. 238 (= 4). Cf. Comm. præv. num. 12. E

Βίος καὶ ἀνατροφή τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος¹ Θεοδώρου.

ψυχὴν μαρτυρῆσαι Χριστῷ δυναμένην, συχνῶς ἐπὶ βρωμάτων μεταλήψει προέτρεπεν, ἀρμόδιαι δὲ αὐτὸν παρανέσει τρέφον πέπεικεν οὐχ ὑπὲρ θνητοῦ ἀλλ' ὑπὲρ ἀθανάτου βασιλείως ἀγωνίζεσθαι.

Militiæ ascriptus,

Matre immature mortua

1. Τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος¹ Θεοδώρου πατὴρ μὲν Ἐρυθραῖος ὄνομα², ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ³ φιλόσοφος, Πολυξένη δὲ ἡ μήτηρ ἐκ παρθενίας αὐτῷ συναφθεῖσα. Ἐξ ὧν ὁ εὐγενὴς Θεόδωρος τῷ πρώτῳ τῆς συναφθείας ἔτει γενέσθαι⁴· τῆς δὲ μητρὸς ἐν τῇ λοχείᾳ⁵ θανούσης, χριστιανῆν⁶ ὁ πατὴρ οὐχ εὐρίσκων τιθῆναι ἐσκέφατο τέχνη τὸ παιδίον ἐκτρέφει· καὶ διὰ πυρὸς καθαίρων καὶ πτίσων κριθᾶς⁷ ἄμφο τε ἐρῶν⁸ ἀρμόδιως σὺν ὕδατι καὶ μέλιτος μιγνύς τὸ ἄκοῦν εἰς ἀγγεῖον μετέβαλεν⁹· ἔελον ἔχον ἐκτίπομα¹⁰ τιθῆναι¹¹, ὅπερ τὸ βρέφος ἀντὶ μαστῶν¹² συνέχον τῷ στόματι καθάπερ γάλα τὸν χυλὸν ἠδὲως ἐφείλκετο· εἶτα τοῦ χρόνου προϊόντος καὶ τῶν οὐδόντων ἐκφνέντων τῷ νέῳ, ἄρτον ἐκ σμηδαλέως πεπεμένον οἶνον ἐγκαταβρέχον¹³ λευκῷ κοχλιαίῳ αὐτὸν¹⁴ ὁ πατὴρ διέτρεφεν, ἔπειτα καὶ ὀπωρῶν ταῖς ἀπαλοτέροις¹⁵ καὶ λαχνῶν δὲ τοῖς χρηστοτέροις· σαρκῶν γὰρ οὐδὲ ἀκμάζοντι συνεχώρησεν¹⁶ ὁ πατὴρ¹⁷ ἀπογεύσασθαι τῷ παιδί. Ἐκτῷ τοίνυν ἐνιαυτῷ Πρόκλῳ τινὶ χαμαιδιδασκάλῳ (1) τὸν νέον συνίστησι· καὶ τρισὶν ἐκείνῳ φοιτήσαντα¹⁸ χρόνους στρατιωτῆν ποιεῖται τοῦ Καίσαρος, τῷ φρονουδόντι τὴν πόλιν Ἀμασειαν¹⁹ λεγεῶνι συναριθμήσας. Τούτου εἰς ἀκμὴν προσελθόντα θεασάμενος, τοῖς ὀπλοῖς ἅμα τοῖς συνηλικιώταις παιδοτριβοῦμενον, Ἑλλάδιός τις ἀνὴρ χριστιανὸς καὶ ἐν ἀρετῇ ζῶν καὶ χάριν ἔχων Θεοῦ οἰκῶν τε ἐν ὑπέρῳ πρὸ τῆς πόλεως πεδίῳ, ὃ θήρα προσαγορεύεται²⁰, ἔνθα καὶ ὁ τῶν στρατιωτῶν κατάλογος ἠθροίζετο μελετῶν ἐν εἰρήνῃ τὸν πόλεμον, καὶ γινώσκων ὅτι ἔχει

2. Ὡς δὲ πάντων ἐκράτει τῶν ἐταίρων ὁ Θεόδωρος γνώμη τε καὶ ῥώμη καὶ τῇ περὶ τὸν ταξιαρχὴν εἰσότητι, τινὲς τῶν στρατιωτῶν βασκαίνοντες αὐτῷ τῆς ἀρετῆς τῷ ταξιαρχῇ διαβάλλουσιν οἷα τοὺς μὲν θεοὺς αὐτοῦ βδελυττόμενον¹, ξένο δὲ κατ' ἴδιαν λατρεύοντα Θεῷ². Κατεξέτασας οὖν ὁ ταξιαρχὴς καὶ γινώσκων εἶναι αὐτὸν χριστιανόν, σφόδρα μὲν ἐλυπήθη τῷ μάλιστα φιλεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ, πλείστα δὲ³ ἐνουθέτει τιμὰς τε αὐτῷ καὶ προκοπὰς καὶ χρήματα ἰκανὰ καὶ τὴν παρὰ Καίσαρος⁴ δόξαν ἐπαγγελλόμενος, εἰ γε ἴδῃαι τῇ τε Πέρᾳ⁵ καὶ τῷ Ἀρεῖ προθύμως ἀνάσχοιτο. Ἀνεμίμησεν τε αὐτὸν καὶ τῆς προσοψῆς αὐτῷ νεότητος καὶ τῶν κολαστηρίων τὸ φρικωδέστατον καὶ ὡς οὐ χεῖρ τὴν κοροῦσαν βιαίως ἀπολλύουσα ζῶν. Ἐπεὶ δὲ πάντῃ μὴ περὶ θόμενον ἑώρα, παρησιαστικότερον δὲ μᾶλλον ἀποκρινόμενον καὶ βασιλέα Χριστὸν ἐπιγραφόμενον, τότε καὶ φρονῶν οἰκῆσαι καὶ πληγὰς ὑπομεῖναι καὶ τὸ διὰ τέλος πύρι διαφθερῆναι προσέταττεν⁶. Καὶ οὕτω⁷ μὲν ὁ γενναῖος τοῦ Χριστοῦ στρατιωτῆς ἀνδρείως ἐνίκησεν τὴν ἀσέβειαν, τελειωθείς ἐν Ἀμασειᾷ τῇ πόλει τοῦ Εὐξείνου Πόντου⁸. Τὰ δὲ λείψανα αὐτοῦ περιστείλαντες⁹ ἄνδρες εὐλαβεῖς ἡσυχῇ¹⁰ ἀπέθεντο ὁσίως ἐν μνήματι. Οἱ δὲ τὰ Εὐχάρτα¹¹ οἰκοῦντες ἀδελφοὶ τοῖς ἐπὶ τῆς¹² Ἀμασειῶν ὁμόφροσιν ἐνοχλοῦσι¹³ σφοδρότερον, τὰ λείψανα λαβεῖν τοῦ ἁγίου¹⁴ βουλόμενοι, λέγοντες τοῦτο ζῶντα αὐτὸν διατεταχέναι. Ἐγὼ μὲν οὖν <εἰς¹⁵> οἶον πέρας ἐξήει ἡ¹⁶

deos colere

renuit

F

et Amasiae martyrium subit.

De reliquiis

Lemma. — ¹ μάρτυρος 2.

1. — ¹ (καὶ ἐνδ. μεγ.) om. 2, 3. — ² τοῦνομα 2, om. 3. — ³ om. 3. — ⁴ γενέσθαι 2. — ⁵ λοχείᾳ 2; λοχεία 3. — ⁶ χριστιανῆς 2, 3. — ⁷ κριθᾶς 2. — ⁸ ἐρῶν 3. — ⁹ μετέβαλεν 3. — ¹⁰ ἐκ τυπώμα 3. — ¹¹ τιθῆναι 2; τιθειῖον prius τιθειῖον 3; τιθῆναι 1. — ¹² μαστῶν 2, 3. — ¹³ ἐγκαταβρέχον 3. — ¹⁴ τούτου 2, 3. — ¹⁵ ἀπαλοτέροις 3. — ¹⁶ ἀνεχώρησεν 3. — ¹⁷ (ὁ πατὴρ) om. 2, 3. —

¹⁸ φοιτήσαντι 2. — ¹⁹ Ἀμασειαν 2. — ²⁰ προσαγορεύετο 3.

2. — ¹ βδελυσσόμενον 2, 3. — ² corr., prius Θεῷ 3. — ³ ὁμῶς add. 2, 3. — ⁴ καίσαρι 2, 3. — ⁵ ἡεᾶ 2. — ⁶ προσέτατον 3. — ⁷ οὕτως 3. — ⁸ (E. II.) Ἐλεσπόντου 3, 2 (Ἐλε|||σποντου). — ⁹ ἡσυχίᾳ add. 2, 3. — ¹⁰ om. 2, 3. — ¹¹ Εὐχάρτα 2. — ¹² τοῖς 2. — ¹³ ὀχλοῦσιν 3. — ¹⁴ ὁσίως 2, 3. — ¹⁵ om. 1, 2, 3. — ¹⁶ τῇ 2. —

(1) Χαμαιδιδασκαλός magister grammatices, etiam apud Eusebium, Hist. eccl. IV, 26, 20, 36.

τοιαύτη

contentio. τοιαύτη φιλονεκία οὐκ ἐπίσταμαι, τῇ δὲ σῇ ἐν δόξῳ μεγαλομάρτυρος τοῦ Θεοδώρου Τήρωνος περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς αἰχμαλωτισθεῖσης ὑπὸ τοῦ δράκοντος. ὄνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ στη- D ριχθῆναι¹⁵.

¹⁷ αὐτῆς 1, 2, 3. — ¹⁸ αὐτὸ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν add. 2.

V. NARRATIO DE TRUCIDATO DRACONE

E codice Vindobonensi Hist. graec. 126 (= 4). Cf. Comm. praev. num. 15.

Θαῦμα καὶ διήγησις τοῦ ἁγίου καὶ ἐν δόξῳ μεγαλομάρτυρος τοῦ Θεοδώρου Τήρωνος περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς αἰχμαλωτισθεῖσης ὑπὸ τοῦ δράκοντος.

In regno 1. Ὅσοι (1) μὲν εἰς τὸν φιλόνηρον Θεὸν Samuelis τὰς ἐλπίδας ἐκτιθέμενοι καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πίστεως ἐν προσευχῇ ἀποπληροῦντες, καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὰς δεήσεις μὴ ἐκλείπτωσαν καὶ πάσης μὲν τῆς προσδοκίης καὶ προκειμένης ἡμέρας τοῦ μάρτυρος θεασάμενοι τὴν ἀκοὴν καὶ τὸ ὄμμα ἐγκλίνωμεν¹ ἐπὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις αὐτοῦ θαύμασι τοῖς περὶ τοῦ δράκοντος γενομένοις. Ἐγένετο γὰρ κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκεῖνοις τοῦ πιστοτάτου Σαμουὴλ² βασιλεύοντος, ἐγράφη ἐν τῇ στρατολογίᾳ στρατιώτης ἐθθαλῆς καὶ ἐδγενῆς τῷ γένει, ἀήττητος τῆς ἀνδρείας, ἡγαπημένος πάμπολλα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τοῦ νομα Θεοδώρου. Ἐν δὲ τῇ πόλει ἐκεῖνῃ καὶ τῇ χώρα, ἐν ἣ κατόκει ὁ βασιλεὺς, ἀπεκρατεῖτο ὄδω ὀλίγον καὶ κατεκυριεύετο ὑπὸ δεινοτάτου δράκοντος. Κατὰ καιρὸν δὲ εἶδεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς θυσίαν ταύρους δώδεκα καὶ κριοὺς εἴκοσι πέντε καὶ ἄλλα τινὰ βρώματα· καὶ οὕτως ἀπέλυεν τὸ ἕδος καὶ ἐποτίζετο ὁ λαὸς καὶ τὰ κτήνη τῆς πόλεως ἐκεῖνης. Μιᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν ἔπυνσεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐνυπνιάσθη· καὶ ὡς εἶδεν τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη λίαν. Καὶ ἀναστὰς τῷ πρωτῷ καὶ πέμψας τὸν Θεόδωρον ἐψήφισεν τὴν στρατολογίαν αὐτοῦ ἐν τάχει. Καὶ μετὰ τοῦτο συναχθέντες, ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς δοχὴν μεγάλην καὶ ἐκάλεσεν τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως ἐκεῖνης. Καὶ λέγει αὐτοῖς· «Εἶδον ἐν ἐνυπνίῳ μου, ἄρχοντές μου, ἀνθρωπῶν ἄζωστον καὶ Ἀμαλήκ, ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ κρατοῦντα³ ὄμοφαίαν καὶ ἐν τῇ ἐτέρα χειρὶ ἐσπασμένον μάχαιραν, καὶ ἄλλοι τινὲς μετ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ πρῶτος ἐπέβη μοι καὶ κατέσφαξέ με καὶ οὐκ ἐφείσατο τὴν βασιλείαν μου.» Καὶ ἀποκριθέντες οἱ ἄρχοντες εἶπον· «Ἡμεῖς, δέσποτα, τὸν τοιοῦτον ἀνθρωπῶν οὐκ οἶδαμεν οὔτε γνωρίζομεν αὐτόν.» Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς εἶπεν· «Μὰ τὸν βασιλεύοντά με Θεόν, εἴαν οὐκ⁴ ἐδρεθῆ ὁ ἀνθρωπος ἐκεῖνος, ἀπεροσφίω⁴ τὴν βασιλείαν μου καὶ διωχθῶσιν οἱ ἄρχοντές μου καὶ τὰ στρατεύματά μου καταπέσουσιν.» Ἰδὼν δὲ ὁ Θεόδωρος τὸν βασιλέα λυπούμενον καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ δήμου,

λέγει πρὸς τὸν λαόν· «Ὁ βασιλεὺς ἐστράτευσεν ἡμᾶς· ἀντὶ δὲ αὐτοῦ ἡμεῖς ἀποθνήσκωμεν· ὁ δὲ αὐτὸς ζήσεται.»

2. Καὶ ταῦτα εἰπόν ὁ Θεόδωρος, ἀναστὰς τῷ Theodorus Saracenos debellat, πρωτῷ ἔλαβεν τὸν ἱππον αὐτοῦ τὸν πρῶτον καὶ ἐνδυσάμενος τὴν πολεμικὴν αὐτοῦ στολήν καὶ τὸ ἄρμα (2) αὐτοῦ διέδραμεν εἰς τὰ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα. Καὶ τὸν ζητούμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως οὐκ εἶδεν. Καὶ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἦλθεν εἰς τὴν Συρίαν καὶ ἤγγισεν εἰς Μαῦρον ὄρος σκοτεινὸν καὶ διέβη αὐτό. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον καὶ εὗρεν ἐκεῖ διωρυγμένην γῆν καὶ παρ' ἀφανῶν¹ κεκλεισμένην. Καὶ ἐρευνήσας εὗρεν ἐκεῖ ἀμφοδὸν καὶ εὗρεν Σαρακηνοὺς ὡσεὶ <ἀνδρας τεσσαράκοντα καὶ γυναῖκας ὀγδοήκοντα καὶ > παῖδας ἑκατόν. Καὶ ὡς εἶδεν αὐτοὺς ὁ Θεόδωρος, συνέδησεν αὐτοὺς εὐθὺς καὶ στραφεὶς διώδενσεν εἰς τὰ ἔθνη. Καὶ φέρον αὐτοὺς ἦλθεν εἰς γῆν τῶν Ῥωμαίων, ἔνθα ἀνέκειτο ὁ βασιλεὺς. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὅτι ὁ Θεόδωρος ἔρχεται, ἐπάρας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπήρτησεν αὐτὸν μακρόθεν. Καὶ ὡς εἶδεν ὁ βασιλεὺς τοὺς Σαρακηνοὺς, ἐγνωρίσε καὶ τὸν ἀλλόφυλον, καθὼς ἐν τῷ ἐνυπνίῳ αὐτοῦ εἴωρακεν. Καὶ λέγει πρὸς τοὺς ἄρχοντας· «Μὰ τὸν βασιλεύοντά με Θεόν οὕτως με τῇ νυκτὶ ἐσφαξεν καὶ οὐκ ἐφείσατο τὴν βασιλείαν μου.» Καὶ ἐκέλευσεν εὐθὺς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτμηθῆναι καὶ τοὺς ἐνθά φονεθῆναι καὶ τοὺς τριάκοντα βληθῆναι ἐν τῇ φυλακῇ καὶ τὰς γυναῖκας παραθῆναι εἰς δούλας. Καὶ περιχαρῆς γενόμενος ὁ βασιλεὺς τὸν καιρὸν ἐκείνον ἡμέλησεν τὸν δράκοντα καὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν. Καὶ ἐκράτησε τὸ ἕδος. Καὶ ἦσαν ὁ λαὸς τῆς χώρας λειψόμενοι³ ἀπὸ τοῦ ἕδατος.

3. Ἡ δὲ ἁγία μήτηρ τοῦ Θεοδώρου ἰδοῦσα τοὺς ἱππους αὐτοῦ διψῶντας σφόδρα, ἤρεν τὸν ἱππον αὐτοῦ τὸν πρῶτον καὶ τὸν ἀλβαστρον (3) ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν πηγὴν. Ὁ δὲ τόπος, ἔνθα ἐστὶν ἡ πηγὴ, ἐστὶν φορικτὸς καὶ φοβερός, ἔχων τρώγλας¹ καὶ σχίσματα καὶ ἐρπετῶν ἀναριθμήτων εισόδους καὶ ἐξόδους. Καὶ ὅτε προσῆλθεν πρὸς τὴν πηγὴν ἡ μήτηρ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ἰδοῦσα τὸν τόπον ἄγριον ἐδειλίασεν. Καὶ πάλιν ὀψωμένη τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ <ἀνδρομικήν²> ἐνδουσαμένη ἀνδρείῳ φρονίῳ (4) ὤρμησεν πρὸς τὴν πη-

1. — ¹ ἐκκλίνωμεν 1. — ² in ceteris codd. Σαούλ.

— ³ κρατοῦντα 1. — ⁴ ἴτα 1.

2. — ¹ παρὰ φανῶν 1. — ² supplet Veselovskij

(1) Lectu digna sunt quae de hoc libello eiusque slavica interpretatione scripsit A. N. VESELOVSKIJ in Сbornикъ отъ рускаго языка и словесности имп. Академіи наукъ, t. XX, 6 (1879-80),

ore personis slavonicae. — ³ λυπούμενοι 1.

3. — ¹ στρωγλάς 1. — ² om. 1, supplevi ex 6.

p. 1-14. — (2) Ἄρμα al. ἄρμα armatura seu arma. — (3) Σάλβαστρον al. σαλίβαστρον (cod. 6), ἀλφαστρος (codd. 2, 3), κάδον (cod. 5), amphora seu situla. — (4) Aliter alii codices locum referunt : ἀναρουν-

-γῆν